

Poznámky k současným úkolům psychologie

BOLESLAV BARTA,
Psychologický ústav university v Brně

Dopisem ÚV KSČ byla zahájena velká celonárodní porada v tom, jak rozvíjet socialistickou výstavbu v naší zemi. Jsou diskutovány všechny důležité otázky, které se dotýkají těch nejvlastnějších zájmů každého občana našeho státu. Mezi povětivě hlavními návrhy a návrhy dělníků, kulturníků, inženýrů, techniků, pedagogů, lékařů a j. nesmějí chybět

ani připomínky psychologů. Tento diskusní příspěvek je příspěvkem jedného z řady těchto odborníků. Má alespoň načrtnout, jak má být psychologie přispět k dovození socialismu u nás, má poukázat na některé příležitosti, pro něž tak dosud dostatečně nečinila, a má alespoň zčásti ukázat, za jakých podmínek tak bude moci v plné míře činit.

Systém psychologických věd je tvořen dvěma velkými skupinami disciplín. Jednu skupinu tvoří disciplíny teoretické, druhou skupinu tvoří jednotlivé obory psychologie užité. Obory této druhé skupiny slouží bezprostředně práci a vyúsťují k tomu účelu jednak poznatky teoretických disciplín psychologických a jednak si vědecko-výzkumným postupem vytvářejí i své speciální metody, ať již experimentální, terapeutické nebo jiné. V současné době nabývají bezprostředního významu pro socialistickou výstavbu především tyto tři obory užité psychologie:

- psychologie práce,
- klinická psychologie,
- pedagogická psychologie,
- nápravná pedagogická psychologie.

Na tuto skutečnost je třeba upozornit zejména dnes tím spíše, že si jí v současné době lidé uvědomují také v jejich směřích taková socialistická, především v SSSR. Svědčí o tom redakční článek orgánu KSSS *Kommunist* (č. 4, 1956, str. 87-90).

V tomto článku se kriticky rozobírá stav sovětské psychologické vědy, hodnotí se kladné i negativní stránky jejího vývoje a vyvozuje se důsledky, které pro sovětskou psychologii vyplývají z úkolů vytyčených XX. sjezdem.

PSYCHOLOGIE PRÁCE

Citovaný článek píše: «Ochranné úkoly mají před vědci při plánování studia otázek psychologie práce, psychologických faktorů zvyšování produktivity práce, osvojení pokročilé techniky a pokročilých pracovních metod. Je na příklad nutné studovat nejoblíbenější formy umělého přizpůsobení k podmínkám soudasné úpravy techniky (systémům rychlosti práce strojů a mechanismů, sloužící signálům a pod.). Velmi důležité je psychologické určení nejlepších možných pracovních podmínek, takových, jako je organizace pracovního místa, režim atd. Podstatnou úlohu pro řadu zaměstnání má přehled psychologických záležitostí pracovníka se zřetelem k tomu, aby vyhověl požadavkům, které zaměstnání na něho klade.»

Tyto úkoly může řešit jen odborně vzdělaný psycholog specialista. Jeho velkou práci musí vycházet z důkladného studia teoretických základů psychologie a z hlubokého poznání jevů vlastním socialistické výstavě. V podstatě jde o několik pracovních úkolů, kterými se musí průmyslový psycholog zabývat. Jsou to:

- psychologický rozbor důležitých pracovních procesů i jednotlivých povolání,
- psychologický rozbor pohybových a výtěžných důležitých funkcí pracovního se zřetelem k požadovanému črhu práce,

psychologický rozbor pracovních situací přímo na pracovišti zejména se zřetelem k úrazové zábraně (asi 80 % úrazů má psychologickou příčinu),
organizace práce,
výzkumná práce,
osvětová práce a práce v prevenci úrazů.

Každý z těchto úkolů představuje velké množství konkrétních, v rukou odborného psychologa řešitelných problémů. Jejich řešení by se projevilo zvýšenou produktivitou práce, snížením procenta zmetků, sníženou úrazovostí a ještě radostnějším poměrem člověka k vykonávanému dílu.

Věnujeme neustále velkou pozornost rozboru zdrojů zvyšování produktivity práce. Nejvíce úspěšná se očekává od dokonalější techniky, a to jsou pravem. Nepochybně však určité zdroje, které by vedly k zvýšení produktivity práce, k zlepšení prostředí v němž dělník pracuje? Jako psycholog se domnívám, že v této souvislosti by se mělo pamatovat na položení základů psychologických laboratorů aspoň v některých továrnách. Poďíváme se na jejich účinnost jen a čistě ekonomického hlediska.

Představme si, že na příklad při činnosti psychologické laboratoře v závodě a 10.000 děl-

níky případně denně na každého dělníka průměrně jen dvacet hodinů úspor (snížení procenta zmetků, snížení úrazovosti, zvýšení výkomu). To však činí 200 Kčs denně a 571.000 korun za rok při 286 pracovních dnech. Už z toho je vidět, že stojí za to, mít v továrně k dispozici psychologickou laboratoř. A teď si představme, že jde o laboratoř dobře vybavenou a maximálně využitou. O co větší úspor jak pro továrnu, tak pro stát a výtěžích výtěžků pro dělníka by muselo být dosaženo.

To jsou ovšem zatím jenom možnosti. Skutečnost je však taková, že žádná továrna v republice dnes žádnou psychologickou laboratoř nemá. V těch několika málo laboratořích, které tu dříve byly, byla přerušena činnost.

Pokládám to za chybu. Neuvědomo se, že všechna činnost v psychologii práce nepodlehla tak zvané *psychotechnice*, že vedle ní se provádělo skutečně seriózní zkoumání pracovních procesů, které mělo pro práci velký význam. Kritika způsobu práce některých lidí měla za následek zrušení celé instituce, jejížma vybudování bylo věnováno mnoho poctivého úsilí.

Máme však mezi sebou odborníky, kteří v tomto oboru vynikají širokým rozhledem, bohatými zkušenostmi a vědeckou úrovní své práce. Bylo by proto dobře dát jejich práci takové podmínky, aby mohli vychovat dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků, a to co nejdříve. Jistě každý uzná, že i v našich poměrech a právě v současné době platí slova redakčního článku časopisu *Kommunist*:

«S hlediska úkolů vytyčených XX. sjezdem KSSS, vztahující se k dalšímu technickému pokroku, a hlediska zlepšení organizace výroby je zcela nepřijatelné, aby vědci psychologové zůstávali pozadu. Technický pokrok ještě více zesiluje význam a účinnost dat psychologie práce.»

KLINICKÁ PSYCHOLOGIE

Časopis *Kommunist* dále zdůrazňuje význam psychologie pro medicínu: «Důležitou oblastí psychologie je psychopatologie... Použitím metod experimentální psychologie, které se opírá o fyziologii vyšší nervové činnosti, pomáhá nejen rozpoznat choroby, nýbrž i najít cesty k obnovení funkcí chorobou narušených. Psychologie se musí stát jedním ze základů vědecky zdůvodněné psychotherapie. To vše ukazuje na obrátní význam pro medicínu... Je důležité obnovit práci psychologů v lékařských institucích.»

V této oblasti, t. j. v oblasti československé klinické psychologie bylo jisté pokroky dosaženo. Psychologické laboratoře byly buď

«POSCE SÍLY»

Kresba: O. Šembera

již založeny nebo se jejich založení připravuje na některých klinických psychiatrických a neurologických, řada psychologů je zaměstnána v psychiatrických zařízeních; zejména pracují psychologové na interních, orthopedických a chirurgických odděleních, na oddělení chorob z povolání, v poradních prostředcích hygieny a spolupracují i s jinými odděleními, na příklad s tuberkulózním, gynecologickým a porodním, v protialkoholních poradnách a v lékařských zařízeních atd. Na uvedených pracovištích se v nejužší spolupráci s lékaři a ostatním zdravotním personálem klinický psycholog účastní psychologickými prostředky diagnostiky, terapie a preventivní péče a pracuje výzkumně.

Kde je dosud málo využívána práce psychologů a kde by měla být především samozřejmá, jsou dětská zařízení ministerstva zdravotnictví. Patří sem nejen různá oddělení dětských nemocnic a dětská oddělení krajských a okresních nemocnic, nýbrž i takové zařízení pro děti do 3 let, jako jsou kojenecké ústavy, dětské domovy při KÚNZ a jesle.

Jen několik psychologů v pražském Ústavě pro péči o matku a dítě a snad několik psychologů v některých jeslích představuje dnes v této oblasti práce celé zastoupení specialista, studijních záležitostí neuropsychického vývoje dítěte — dětských psychologů, primárně vzdělávacích i v pedagogice. Je to počet ještě více než nedostatečný, aby stačil k přímé odborné kontrole několika tisíc dětí. Avšak péče o tělesný a neuropsychický vývoj dítěte musí jít ruku v ruce.

Nebude snad někdo tvrdit, že je zbytečné provádět na příklad jmenou psychologickou kontrolu vývoje pohybových funkcí dítěte, kontrolovat psychologickými metodami analytické schopnosti a vývoj funkce zrakového, sluchového a ostatních analyzátorů (smysly) a stanovovat metody jejich optimálního rozvoje. Psychologickými metodami kontrolovat a hodnotit vývoj paměťových schopností a řídit jejich rozvoj, provádět psychologický rozbor stavu vývoje řečových funkcí a stanovovat metody jejich dalšího optimálního rozvoje, zjišťovat úroveň rozvoje myšlení v jeho jednotlivých formách a podporovat jeho další co možná nejlepší vývoj, navrhnout metody vytváření užitečných návyků a hodnotit jejich rozvoj, řídit záměrné vytváření kladných citových stavů dítěte, psychologicky hodnotit a s ostatními spolupracovníky usměrňovat vývoj sociálních vztahů dítěte k dospělým a druhým dětem, vypracovávat pravidelné výchovné plány pro každé dítě, výsledky celkového psychologického rozboru projevů kojenec hodnotit a hlediska zvláštnosti typu vyšší nervové činnosti atd., atd. ... Nemá to zdánlivě vše, čím může přispívat psycholog k péči o to, aby nám vyrůstala stále zdravější pokolení.

K psychologické péči o dítě ve jmenovaných zařízeních je nutno také přičíst péči o dítě v dětských poradnách, neboť jimi procházejí statisíce dětí. Vzhledem k tomu, že neuropsychický vývoj člověka je nejpomalejší a největší právě v době od 1—3 roků, je třeba věnovat tomuto období největší pozornost. To znamená intenzivně a co nejobhatěji rozvíjet psychické a psychomotorické funkce dítěte a s velkou energií odstraňovat všechny vlivy, které tomu překážejí. Je nutno věst preventivní boj proti vzniku neuros u dětí, proti intelektu-

věmu zastávání dětí, je nutno intenzivně vychovávat citovou sféru dětské psychiky a podobně. To vše ukazuje na potřebu práce výsoké specializovaného odborníka psychologa i v dětských poradnách.

PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE

Problémy našeho školství, které leží na srdci nejen rodičům, ale i učitelům a odpovědným představitelům a které byly v poslední době tak živě diskutovány, je nutno řešit opravdu důkladně, s rozvahou a se zřetelím k vědeckým poznatkům o výchově a vyučování. Zastánci názoru, že základní příčina kritizovaných nedostatků je ve struktuře, v organizaci školství, i stoupení této názoru, že základní chyba je v nevhodných účebnicích, v přetřívání látek, by se měli shodnout na tom, že je třeba našemu školství především zajistit soustavnou a široce založenou, každodenní praktickou a vědecky fundovanou pomoc ve všech otázkách výuky a výchovy. Měli by prosazovat rozšíření využití veškeré konkrétní pomoci, jakou jen může poskytnout dnes již velmi rozvinutá a stále se rozvíjející pedagogická psychologie. Vzhledem k tomu, že problémy školství jsou v současné době v popředí našeho zájmu, věnujeme si možnosti psychologické pomoci našemu školství podrobněji, i když je tak možno při této příležitosti ušít jen bodláček. Práce psychologa na úseku pedagogické práce by se týkala oblastí:

I. UČEBNĚ VÝCHOVNĚ:

zde by bylo školem psychologickým: Experimentálně zjišťovat a hodnotit efektivitu různých učebních metod a různých výukových předmětů i jednotlivých kapitol těchto předmětů;

seznamovat žáky se správným postupem učení se jednotlivým předmětům,

studovat psychologické otázky spojené s polytechnickým vyučováním a s přípravou žáků k praktické činnosti;

u žáků se slabším prospěchem provádět za účelem zjištění jeho příčin rozbor všech individuálních zvláštností jejich psychické činnosti a rozbor jejich domácího prostředí a stanovovat metody další práce s těmito žáky;

prakticky se zabývat výchovými žákovských kolektivů ve škole i v internátech učňů;

pomáhat žákům vyhledávat mimoškolní zájem a řídit a kontrolovat rozvoj těchto zájmů;

na základě rozboru žákovy osobnosti určovat ve spolupráci s učiteli a vychovateli vhodné metody vytváření kladných charakterových vlastností u jednotlivých žáků.

II. NÁPRAVNĚ:

zde by měl psycholog: analyzovat správnost pochodu čtení, psaní a počítání a řídit nápravu špatných čtenářů, psáčů a počítáčů;

analyzovat činnost nezručných žáků a psychologickými metodami se snažit nedostatky zručnosti zmenšit.

III. MENTÁLNĚ HYGIENICKÉ:

a tohoto hlediska by bylo posláním psychologa:

zabývat třemi psychologickými prostředky především ty žáky, u nichž je překážkou lepšího prospěchu;

měřit stupeň únavy žáků v obdobích intenzivnější práce a zejména v indikovaných

Novinky z kultury

Ve Velké Británii začal vycházet nový marxistický měsíčník »Marxism Today«. První číslo přináší články Emila Burnse »Za starou už theorie krize?«, Harry Pollita »Říjnová revoluce a britské dělnické hnutí«, Arnolda Kettlea »Anglický Bláket a j.

Pulitzerovy ceny a literární prostředí ve Spojených státech — článek Abe Capka, otisklý v Z. 35 Tvorby, dosáhl mezinárodního ohlasu: Vyšel v NDR, v kulturně-politickém měsíčníku »Aufbau«, v ČMě, v pekingském měsíčníku »Wen«, věnované světové literatuře, a Wen otiskl v titule článek překlad článku Abe Capka »Jsem a Arthurem Millerem« (který vyšel před časem v Literárních novinách).

Na Broadwayi je uváděna nová hra Wilhama Faulstnera »Hrávkem za jeptišku«. Tato drama o zkažené ženě, která pochozí svou špatnost teprve nad mrtvým dítětem, jež zabila její služebná — má být nejúspěšnější hrou anglické i americké poválečné dramatické produkce. V Paříži je tato hra uváděna ve zjednodušující Camusově adaptaci.

V jednom obchodním domě v Barceloně je v současné době vystaven malý výběr obrazů Paula Picaassa. Umělcovi přátelé připravili reprezentativní výstavu s bodem »Temperament v zrcadle jeho díla«, ale výstavy Francovy vlády ji zakázaly. Kritičtější jdoucí a režimem buď o malé přehlídce v Barceloně mátl, nebo Picaassa napadli. Chystaná velká výstava, která měla být v Madridu, by byla první přehlídkou Picaassovy tvorby v jeho vlasti téměř po čtyřicetileté době.

Ve velkém síle domu spisovatelů v Leningradě se konalo zasedání mladých prozaiků. Mladí spisovatelé sdružovali ve svých příspěvcích, že po XX. sjezdu KSSS a po uveřejnění článku soudruha Chruščova »Za těsné spojení literatury a umění s životem lidu se stali ještě náročnější k sobě, ke své tvorbě. Ze zasedání vyšlo mnoho požadavků k další práci sovětských spisovatelů.

Mladé umění, nazývá se měsíčník pro literaturu, kritiku, umění, hudbu a divadlo, který začal vycházet v NDR. Úvodem časopisu je, jak píše v úvodním článku první tajemník FDJ, saloutit užším stykům mezi mladými umělci a dělnickou mládeží a zároveň spekulovat mládeži i odborné odlovení mladých umělců a jednotlivých uměleckých oborů.

Hlavním a neaktuálnějším problémem současné sovětské literatury je otázka zvýšení úrovně literární kritiky. To konstatovalo nedávno zasedání sekretariátu vedení Svazu spisovatelů SSSR a byla organizačně výbora Svazu spisovatelů RSFSR, věnované kritickému zhodnocení tiskových orgánů Svazu spisovatelů SSSR. Řešení této otázky bude věnována jedna z nejdůležitějších plenářních schůzí vedení Svazu spisovatelů SSSR.

U příležitosti svých 70. narozenin byl vynikající sovětský spisovatel pro mládež a Mariak významněna medailí K. D. Ušinského. Touto medailí jsou významně odměněni i ostatní učitelé a pedagogičtí vědci pracovníci.

V celém Maďarsku probíhají vzpomínkové oslavy 29. výročí úmrtí velkého maďarského proletářského básníka Attily Józsefa. Ve městě Miskolc, kde básník navštěvoval střední škola, uspořádají v budoucím místního gymnasia výstavu o jeho životě a díle.

Atelier — se má jmenovat nový maďarský ilustrovaný časopis, který začne vycházet v nejbližší době. Nová revue se bude týkat otázkami výtvarného umění.

Sydneyjská Elisabethan Trust Opera Company vystupovala v melbournském Princess Theatre. Kromě oper Tosca, Bohema, Hoffmannovy povídky a Othello uvedla i Prodanou nevěstu. Největšího počtu představení získala tato opera, její uvedení mělo jak v obecenstvu, tak u místního tisku velký úspěch. Tisk vyvolává hlasné láosvat smrtelnou hudby.

V kodaňském Národním muzeu byla otevřena výstava hraček, její exponáty budí zájem dětí i dospělých. Výstava zahrnuje exponáty z období 6000 let. Pozornost si získávají zejména umělejší hračky egyptské i řecké.

Dětské televizní studio se dostává stále více do konfliktu s majiteli divadel a zábavních podniků. Každou sobotu vydá nová představení podle amerického vzoru kvíz a velké peněžní částky a snaží se soustředit na největší zájem na tyto programy. Proti názoru kvízů na sobotní večery protestovali majitelé restaurací; k nim se připojila i velká kodaňská divadla. V různých prohlášeních a úvahách, otiskovaných v kodaňských listech, se požaduje radikální řešení, případně státní zákrok proti vedení televize.

Dětské režisér A. a B. Henning-Jørgen, režisér filmu *Nesmrtelný člověk* podle románu A. Neslho *«Dita, dcera člověka»* se chystají natočit film o terezínském koncentračním táboře.

Italský režisér Catano Russo hodlá — pod názvem *«Nesmrtelný člověk»* — natočit film o životě a díle V. I. Lenina.

Podle statistiky brazilského ministerstva školství nemá 43% dětí ve věku od 7-12 let možnost navštěvovat škola. Z 60 milionů obyvatel této země novou polovinu žije ani psát.

Každoročně pedagogických věd RSFSR připravuje k vydání sborník vzpomínek na Nadějdu Konstantinovnu Krupinku, životní dráha a spolupracovníci V. I. Lenina. Knihu edituje všechny stránky bohaté a plodné činnosti této velké ruské ženy, stranicou, slavníčkou, kulturní osvětkou a pedagogičkou.

Sakce kritiků, historiků a filmových teoretiků Svazu filmových umělců SSSR uspořádala užitečnou schůzku s moskevskými novináři a otázkách a šerovní filmové kritiky v novinách. V budoucnosti se budou konat pro novináře tříleté semináře a kromě toho bude vypisována soutěž na nejlepší novinovou filmovou kritiku.

případech vhodnými psychologickými metodami zabraňovat postupujícímu vyčerpání, které by mohlo vést při nezměněném k žákové neorganizaci;

sledovat citové zdraví žáků a ve spolupráci s učiteli a rodiči se snažit o nápravu záporů a nezdravého citového vývoje;

zjišťovat kořeny těch symptomů v žákové chování, které bývají příčinou jeho konfliktů a oškolím;

sledovat citový život žáků a výraznější projevy pudového jednání a pracovat na jeho podřízení racionální kontrole.

IV. PORADNÍ:

psycholog by měl:

účastnit se svou radou sestavování výchovného rozvrhu, zejména s hlediska metodických záležitostí a s hlediska stoupající únavy žáků;

uplatňovat psychologické požadavky při vytváření náborových úkolů pomůcek i při konstrukci veškeré učební výbavy školy (Časopis *Kommunist*);

dbát o to, aby zpracování obsahu učebnic respektovalo co nejvíce zájmy volnosti, paměti, jednotlivých druhů učení, stupně schopnosti abstrakce spolu s optimální mírou mentální kapacity*) žáků těch ročníků, pro něž je učebnice určena. Svě poznatky tohoto druhu by adhoval příslušným komisím pověřeným vydáváním učebnic;

účastnit se svou odbornou radou při volbě povolání, a to na základě hlubokého psychologického rozboru osobnosti každého žáka konkrétního povinného školní docházkou.

V. VÝZKUMNÉ:

psycholog by pracoval:

na celostátních úkolech schválených ministerstvem školství;

na aktuálních úkolech svého pracoviště. Toto vše jsou ovšem jenom některé možnosti psychologické pomoci. Uvádění těchto možností ve skutečnosti však u nás zůstává.

K společní tak odpovědných úkolů, které tu byly zmíněny, nestali jen němečtí psychologové zaměstnaných ve Výzkumných ústavech pedagogických nebo v Akademii věd a na vysokých školách, nýbrž je nutné sříditi psychologické místa ve všech krajských ústavech pro další vzdělání učitelů, ve všech školních poradnách a ve velkých učňovských domovech. To znamená i nalezení vhodné formy, kterou by se mohli psycholog účastnit svou odbornou radou při volbě povolání, a to na základě hlubokého psychologického rozboru osobnosti každého žáka konkrétní povinného školní docházkou, znalosti psychologického obrazu jednotlivých povolání a hospodářských potřeb státu. Snad by pro vyšší třídy mělo v budoucnu vzniknout instituce školního psychologa-poradce,**) který by svou práci

realizoval všemi formami pomoci, jež může tato věda pedagogické praxi poskytnout. Mnoho palčivých problémů by tak ztratilo na své palčivosti.

NÁPRAVNĚ PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE

V naší zemi má již svoji dlouhou tradici nápravně pedagogická péče. Vzhledem k postupujícímu zkrvalnění a prohlubování práce v tomto oboru a vzhledem k požadující diferenciaci příslušných zařízení této péče, byla i na tomto úseku zřízena instituce odborného psychologa.

Rozdíl mezi funkcí psychologa a pedagoga (t. j. učitele, vychovatele nebo pedagogického defektologa, na příklad absolventa psychologické specializace na vysoké škole pedagogické) v tomto pracovním oboru spočívá především v odlišnosti jejich pracovního cíle a tím samozřejmě také v rozdílu jejich pracovních metod. Zatím co úkolem pedagoga je především výchovné a didaktické působení na dítě v oblasti rozumové, charakterové, polytechnické a tělesné podle norm, které stanoví pedagogika a didaktika, je úkolem psychologem především individuální psychologický rozbor případů, stanovení prognózy, určení cíle a postupu reedukace a označení vhodných výchovných metod, poskytnutí případu pro eventuální potřebu soudní, zavádění nových výchovných a pracovních metod, práce experimentální a práce v terénu. Tyto úkoly může plnit jen pedagogický psycholog, t. j. absolvent výchovné specializace psychologin. Velmi důležitou složkou jeho činnosti by byla úzká spolupráce se školním psychologem-poradcem, zejména pokud by šlo o činnost metodické hygienické a poradní při volbě povolání.

Vzhledem k tomu, že téměř ve všech okresech se vyskytují buď zářijtné domovy, domovy typu B či C nebo zářijtné dětské domovy, nebo morální dětské domovy (pro děti ve věku 7-11, resp. 12 let), byla by vhodné, aby každý okres měl svého odborného psychologa a výchovnou specializaci. Základním pracovištěm tohoto odborníka by měl být příslušný dětský dům v okrese nebo přímo v OSV. Kromě příslušných úkolů v domovech (ke škola již uvedeným úkolům přičítá ošetř. na pedagogických poradnách a účast v poradnách kmetních) by psycholog pracoval v prevenci, zejména v rámci poradenské a učebně učební v rozsahu svého úvodu. Dále by se zabýval pedagogické pracovníky a zejména jejich poznatky a psychologin, pokud mají význam pro defektologii. Těch několik odborníků pracujících psychologů v zářijtných domovech nemůže na velkou měrou práci stačit.

Tímto opatřením by se utvářela psychologin nejen úkolů reedukativní činnosti v oblasti normální pedagogiky, ale přispěl také k její větší kvalitativní nápravně pedagogické péči, k rychlejšímu a správnějšímu zařazení jednokladně defektivních dětí do normálního prostředí a do odpovídajícího pracovního zařazení. Lidový a hospodářský význam této činnosti jistě není třeba zvláště zdůrazňovat.

Psychologin-školní je zvláště důležitá především úkolem spojeným s výukou a učebním a tím, že by zvláště dobře uspokojovala vztahy k psychologickému výběru kromě literatury, což by mělo velký význam nejen pro výchovu žáků, ale i pro výuku samotné psychologin.

*) Optimální mírou mentální kapacity rozumové schopnosti zvláštěm také u mentálně svých poměrně se jednoduše řádkem, kterou jsou schopni zvládnout úkol, které považujeme jako dobré.

***) V souladu s tím se uplatňuje o možnosti sříditi na školních fakultách studijní katedry: psychologie (úkolů obor) — biologie (úkolů obor) a psychologin (úkolů obor) — čtení (úkolů obor). Absolventi této studijní kombinace by jednak mohli vyučovat vše předměty a jednak zastávat funkci školního psychologa. Kvalitativně psychologin a biologie by umožňovala vyučujícímu lépe se seřdit se vztahem k psychologické činnosti školní a především jejímu učebním a tak by bylo navazovat na výzkumnou řadu úkolů, v níž člověk tvoří společně s žákem jediným. Kvalitativně

Nazkytá se ještě otázka, co je třeba, kromě plánovní dostatečného počtu systematických psychologických míst ve všech zde uváděných oborech, učinit pro větší sytý psychologie a praxi socialistické výstavby. Je to podle mého mínění několik věcí:

Na první nám poukazuje opět časopis Komunist: *„Aby byl zabezpečen bezprostřední sytý psychologie a praxe, je třeba vybudovat vědecko-praktické psychologické laboratorie ve velkých podnicích, v lékařských institucích. Takového vědecko-praktické psychologické laboratorie je úsilím organizovat i v soustavě státní ministerstva školství. Přitom je třeba, aby práce všech těchto laboratorii byla koordinována a upřesněna, usměrňována se sdílejších psychologických institucích.“*

O výchovu psychologických kádřů se starají psychologické katedry na filosofických fakultách v Praze, v Brně a v Bratislavě. Experimentální vybavení psychologických ústavů těchto kateder je sice dobře schopno započítávat základní výuku v experimentální psychologii (na příklad brněnský psychologický ústav má 30letou experimentální tradici převrácenou jen dobou okupace), ale musel se již pokyhat ve značnými finančními potížemi při pořizování nových přístrojů a zařízení vyhovujících požadavkům moderního experimentu, i když jde jen o poměrně malé částky.

Velmi bolestnou stránkou péče o výchovu odborníků jsou směrna čísla, která určují, kolik posluchačů smí být přijato jednotlivými katedrami do prvního ročníku. Protože směrna čísla pro memopravěné katedry nedobouhají některé roky ani počtu pěti posluchačů nebo se dokonce některé ročníky vůbec nerealizují (v případě bratislavské katedry), není možno odpovědně dělat jakýkoliv nábor na studium psychologie a při přijímacích pohovorech pak prakticky nelze pro malý počet přidělených provádět výběr těch nejvhodnějších uchazečů. Aby výsledky psychologické vědy mohly být přeměněny do praxe aspoň v tomto rozsahu, jak to bylo načrtováno, je třeba k tomu vychovávat stovky mladých odborníků a ne dosavadním způsobem vlastně jen udržovat těch existujících několik desítek. Nestane-li se tak, zůstane pro většinu lidí, včetně mnohých vedoucích pracovníků, psychologů i raději sice vzjímavou, ale málo užitečnou vědou. Několika vedoucím resortním pracovníkům zainteresovaných ministerstev i státního úřadu plánovacího byla již zaalána memoranda s popisy prací psychologů z některých odvětví praxe, daleko podrobnějšími, než dovoloval tento příspěvek. Byla vypracována kroužky praktických psychologů za spolupráce univerzitních profesorů. Důležité je také pochopení ředitelů továren, vedoucích pracovníků BOH a vedoucích krajských zdravotnických a školních pracovníků. Bude záležet na nich, jak si budou potřeby psychologické práce uvědomovat a jak ji budou požadovat. Bylo by velmi užitečné, kdyby při plánování psychologických míst plánující složky spolupracovaly s příslušnými katedrami psychologie.

Funkce psychologa předpokládá lidi s příslušnou kvalifikací. To, co píše časopis Komunist o psychologii práce, platí i o ostatních

disciplínách užité psychologie: *„Výzkumy, prováděné při řešení praktických úkolů psychologie práce, na příklad při určování individuálních schopností člověka, musí být přitom odvětví fundovaný a musí odpovídat požadavkům ekonomických psychologických procesů. Jediné provedení takovýchto výzkumů je možné jen lidem, kteří mají odpovídající vzdělání.“*

Důležitou věcí je i otázka vybavení moderními experimentálními zařízeními.

Významným problémem je i urychlené zvýšení počtu učitelských síl podle plánu jednotlivých kateder psychologie. Mnozí členové kateder jsou dlouho přetíženi pedagogickými úkoly a administrativními pracemi, takže se nemohou náležitě věnovat práci vědecké.

A konečně není možno ani podceňovat takovou otázku, jako je ústát československých vědců psychologů na mezinárodních kongresech, sjezdech a zasedáních a možnost individuálních studijních pobytů v cizině.

Požádal jsem na to, jak nahlíží psychologická věda pomáhat praxi socialistické výstavby a na to, co si myslím, že je třeba učinit pro nejrychlejší realizaci těchto možností. Jsem si vědom neúplnosti, se kterou se celé problematiky dotýkám. Při její složitosti to došti dobře ani jinak v jednom článku nešlo. Sledoval jsem hlavně dva stejně důležité cesty:

Upozornit referenty školských a zdravotních odborů krajských a okresních národních výborů, členy plánovacích komisí, ředitelů

škol, ředitelů továren, vedoucí úředníky příslušných ministerstev, politické pracovníky, vedoucí pracovníky BOH a j., že psychologie může významně přispívat k rozvoji našeho národního hospodářství, k výchově naší mládeže i k péči o zdraví našich dětí a našich pracujících; vedoucí výjez těchto činitelů o problémy psychologické praxe a získat jejich podporu v řešení těchto problémů.

Dát vědeckým pracovníkům v psychologii a praktickým psychologům podnět k diskusím a načrtnutých i dalších úkolech československé psychologie a o nevhodnějších opatřeních (včetně organizačních forem), které by zajistovaly plnění těchto úkolů.

Způsob a míra splnění druhého cíle bude mít zajisté vliv i na úspěšné splnění cíle prvního. Všechni psychologové si jistě budou přát co největší úspěch v tomto směru, protože bez porozumění jmenovaných účastníků praxe, bez ústné spolupráce s nimi by se psychologie nikdy nemohla v reálné rozvinout.

Psychologická služba v praxi nemá značný význam jen ve své konkrétní pomoci různým oborům lidské činnosti, ale pomáhá rovněž rozvíjet psychologickou teorii. I když psychologická teorie již učinila značné pokroky, daleko největší rozvoj jí čeká, až se psychologická praxe stane natě potřebovat součástí domácího života, až dostane základnu náležitě širokou.

70 let národního umělce J. Lada

Dne 17. prosince letošního roku upomene celý náš národ 70. narozenin jednoho z nejmladších svých umělců-výtvarníků, malíře a kreslíře Josefa Lada. Dnes již nepřehledně bohatší jeho kresby, tempery, akvarely, satirických kreseb, ilustrací i samostatných obrazů se stále nedílnou snášenlivostí českého novodobého výtvarného projevu. Připravovaná mušorná výstava má umělců zovou hodnotit tuto úsměvně dílo; znovu nás přivítá, abychom uvěřovali o síle a sobětypnosti Ladova talentu, o prostotě jeho uměleckého výrazu i o rytmu českosti jeho uměleckého jazyka.

Národní umělec Josef Lada je z rodu těch, kteří celou svou tvůrčí činnost pokrývají organicky a zápletně o národní tradici. Ne našelma politič se mezi nástodavníky Aliboy. Ani se na počátku své umělecké dráhy, kterou si dovoluji vyhovovat na nepřímé označení, nezavázal před poznáním citi satirické kresby, dozrál postupně k umění po vzorce národního sejev v obrubu svých temot, ale stejně tak v umělců lábností a prostotě výrazně kreslířské formy. Národní je v jeho obrizcích zejména lidově; v tom směr nejzákladnější kráti cestou Aliboy. Hovoří jeli prostě lidově, obrázcem přehledně k sílu, sť dočkem a sdělovatelem je život z místa i činnosti. Jeho kresba však při ní prostotě a sílnosti není náleku jen výsledkem povrchního popisu lidského děje. Je dovolu vyhledána na skutečnosti, má svou strážbu, logiku i hrd.

Framentem jeho tvůrčí je bohatá fantazie, napjeden pozorováním lidového života. Jednou moudrosti dělných lidí i konečně utělným názorem zpodobně dětských let. Spouje tak moudrost národního života s životní přítomností naší doby. Ostře kontrastně kresba, citlivě kolováním barvou, náleku nevadíje o životní skutečnosti. Podlív ji se krátce uměleckého obrazu, tak jak ji vyzrává ostatní novodobé umění. Je mistrem typické výtvarného obrazu. Nejen v šlojkar si nedovodeme představit jinak než o podobě Ladových ilustrací; stejně tak je tomu s českou esencí, vztahujícími figurkami našeho venkova i více či méně rozumnými zvířátky Ladových bajek. Proč ostatně tyto typy, které jsou oblíbeným postavením dětských knih, mají tak rádi dospělí. Bohatě předtavenost malířova rozvíje fantazii malých i velkých diváků; nepozorovaně nám tak předchází před všimno osobitě figurky Ladových obrázů ze světa skutečnosti do světa pohádek a zase zpět na naši zemi. Maly se současně našich výtvarných předatů, neboť mají sílu životní pravdy, vřelý a humornou zhuštěností, i sílu prostě pozice lids, děčný a jasným očem a skusom.

Tak jako s takovými srdcem a radostí utvářme každou Ladovu knížku či s radostí zpěcháme zhlédnout jeho nové obrázky, se stejným upřímným rozchečením a radostí vítáme letošní jubileum umělce rekulturu národního. Vyplivme mu vděčnost za všechny ty radosti, které rozdělil jeho tvůrčí, za jeho nedávno píli, s ním pracuje, skromně a s láskou k lidem a umění. Přejme mu další možnost tvůrčího rozpětí, mnohá ještě léta — o nám všem ještě mnohá díla našeho Josefa Lada.

J. SEITLIK